

6.1.3. gr. byggingarreglugerðar, nr. 112/2012, síðari breytingar reglugerðar nr. 1173/2012, 350/2013, 280/2014, 360/2016, 666/2016, 722/2017, 669/2018, 1278/2018 og 977/2020

Lög um mannvirki, nr. 160/2010

Kröfur um algilda hönnun

Í grein 6.1.3 í byggingarreglugerð segir:

„Eftirfarandi byggingar og aðkomu að þeim skal hanna og byggja á grundvelli algildrar hönnunar:

- a. Byggingar ætlaðar almenningi, t.d. opinberar stofnanir, leikhús, kvikmyndahús og önnur samkomuhús, veitingastaðir og skemmtistaðir, verslanir og skrifstofuhús, sundlaugar, íþróttamiðstöðvar, hótél og gististaðir, bensínstöðvar svo og allar aðrar byggingar sem byggðar eru í þeim tilgangi að almenningi sé ætluð þar innganga.
- b. Skólabyggingar, þ.m.t. frístundaheimili.
- c. Byggingar þar sem atvinnustarfsemi fer fram, innan þeirra marka sem eðli starfseminnar gefur tilefni til.
- d. Byggingar ætlaðar öldruðum.
- e. Byggingar með íbúðir ætlaðar fötluðu fólki.
- f. Byggingar með stúdentaíbúðir og heimavistir.
- g. Byggingar þar sem samkvæmt reglugerð þessari er krafist lyftu til fólksflutninga.
- h. Íbúðir í fjölbýlis-, rað- og einbýlishúsum með öll meginrými á inngangshæð. Með megin rýmum er átt við stofu, eldhús, svefnherbergi og baðherbergi.
- i. Öll rými og baðherbergi sem ætluð eru vistmönnum á hjúkrunarheimilum, sjúkrahúsum og dvalarheimilum.

Með kröfu um algilda hönnun skv. 1. mgr. er átt við að byggingar sem þar eru tilgreindar skuli hannaðar þannig að þær nýtist öllum, allir geti ferðast um þær og athafnað sig án sérstakrar aðstoðar, sbr. nánari kröfur reglugerðar þessarar. Einnig gildir um hönnun slíkra bygginga að rými séu innréttanleg á auðveldan hátt þannig að þau henti sérstökum þörfum þeirra einstaklinga sem taldir eru upp í 2. mgr. 6.1.2. gr. Þegar tekið er fram að íbúðir, herbergi eða einstök rými skuli gerð fyrir hreyfihamlaða er átt við að þau skuli sérstaklega innréttuð með hliðsjón af þörfum þeirra auk kröfu um algilda hönnun.

Heimilt er að víkja frá kröfu 1. mgr. um algilda hönnun hvað varðar byggingar samkvæmt c- og h-lið 1. mgr. þar sem aðstæður eru þannig að krafan á ekki rétt á sér, t.d. varðandi aðkomu að byggingu þar sem landslag er þannig að það hentar ekki fötluðum til umferðar eða starfsemi innan byggingar er þess eðlis að hún hentar augljóslega ekki fötluðum. Sama gildir um sæluhús, fjallaskála, veiðihús og sambærilegar byggingar að uppfylltum skilyrðum 1. málsliðar. Sé vikið frá sjónarmiðum um algilda hönnun skal ítarlega rökstutt í hönnunargögnum á hvaða grundvelli það er gert.

Húsnæðis- og mannvirkjastofnun skal gefa út leiðbeiningar um framkvæmd þessarar greinar.“

Leiðbeiningar

1 Inngangur

Eitt af markmiðum laga um mannvirki er að tryggja aðgengi fyrir alla. Með aðgengi er átt við að fólk sem á við fötlun, veikindi eða skerðingu að stríða, geti með öruggum hætti komist inn og út úr mannvirkjum jafnvel við óvenjulegar aðstæður, til dæmis eldsvoða. Jafnframt að við hönnun og útfærslu mannvirkja séu hafðar í huga mismunandi þarfir og geta fólks með tilliti til sjónar og heyrnar, til dæmis við efnisval og útfærslur einnig sé gætt að hljóðvist og birtuskilyrðum innan og utan húss.

2 Aðgengi fyrir alla

Eftirfarandi skilgreining er í 2. tölulíð 1.2.1 gr. byggingarreglugerðar nr. 112/2012:

„Aðgengi fyrir alla: Með aðgengi fyrir alla er átt við að fólki sé ekki mismunað um aðgengi og almenna notkun mannvirkja á grundvelli fötlunar, skerðinga eða veikinda og það geti með öruggum hætti komist inn og út úr mannvirkjum, jafnvel við óvenjulegar aðstæður, t.d. í eldsvoða. Jafnframt séu sjónarmið algildrar hönnunar höfð að leiðarljósi við hönnun bygginga og umhverfis þeirra.“

Aðgengi fjallar um kröfur til mannvirkja vegna notkunar þeirra en algild hönnun er hugmyndafræði hönnunar. Aðgengi fyrir alla tekur tillit til fatlaðra en algild hönnun tekur tillit til allra notenda, þar með talið fatlaðra.

Aðgengi er almennt skilgreint sem lágmarkskrafa, til dæmis sem lágmarksmál í byggingarreglugerð sem dæmi halli skábrauta, hurða- og gangabreiddir.

3 Algild hönnun

Eftirfarandi skilgreining er í 3. tölulíð 1.2.1 gr. byggingarreglugerðar nr. 112/2012: „Algild hönnun: Hönnun framleiðsluvara, umhverfis, áætlaða og þjónustu sem allir geta nýtt sér, að því marki sem aðstæður leyfa, án þess að koma þurfi til sérstök útfærsla eða hönnun. Algild hönnun útilokar ekki hjálpartæki fyrir fatlaða sé þeirra þörf.“

Algild hönnun er hugmyndafræði við hönnun eins og fyrr segir. Algild hönnun skiptir ekki hópum upp í fatlaða og ekki fatlaða, heldur skilgreinir alla sem einn hóp, notendur.

Í 2. mgr. 6.1.2 gr. byggingarreglugerðar nr. 112/2012 með síðari breytingum segir:

„Með algildri hönnun skal meðal annars tekið tillit til eftirtalinna hópa einstaklinga:

- a. hjólastólanotenda
- b. göngu- og handaskertra
- c. blindra og sjónskertra
- d. heyrnarskertra
- e. einstaklinga með astma og/eða ofnæmi, með því að huga að vali á byggingarefnum, gerð loftræsingar og viðhaldi loftræsikerfa

- f. einstaklinga með þroskahamlanir, með því að huga að lita og efnisvali, skiltum og merkingum
- g. einstaklinga með lestrarörðugleika, með því að huga að skýrum merkingum, táknmyndum og hljóðmerkingum þar sem það á við

Þessi upptalning gefur leiðsögn um þá hópa sem hafa ber í huga við hönnun bygginga, en hún er hins vegar ekki tæmandi. Það skiptir einnig máli að greina á milli lágmarksviðmiða og krafna í byggingarreglugerðinni sem byggð eru á aðgengissjónarmiðum og hins vegar þeirri hugmyndafræði algildrar hönnunar sem hönnuðir tileinka sér og nýta í vinnulagi sínu og faglegum hugsunarhætti.

4 c liður 1. mgr.

c liður 1. mgr. 6.1.3 gr.: Meginregla er að hanna skal á grundvelli algildrar hönnunar allar byggingar undir atvinnustarfsemi. Með „innan þeirra marka sem eðli starfseminnar gefur tilefni til“ er átt við að hanna skuli og byggja það rými innan byggingarinnar á grundvelli algildrar hönnunar sem tiltekin starfsemi fer fram á og ætla má að fatlað fólk dveljist og fari um, með hliðsjón af eðli starfseminnar sem í henni er. Við hönnun atvinnuhúsnæðis þarf því að horfa til þess að fatlaðir geti bæði verið starfsmenn og gestir fyrirtækisins. Skila þarf greinargerð þar sem tilgreint er hvaða hlutar byggingarinnar eru undanþegnir algildri hönnun og rökstyðja hvers vegna.

5 h liður 1. mgr.

h liður 1. mgr. 6.1.3 gr.: Þegar stofa, eldhús, baðherbergi og að minnsta kosti eitt svefnherbergi eru á aðalinngangshæð byggingar skal hanna og byggja á grundvelli algildrar hönnunar.

6 2. málsgrein

2. mgr. 6.1.3 gr.: Mannvirki, aðgengi að þeim og umhverfi, sem hönnuð eru á grundvelli algildrar hönnunar til dæmis íbúðarhús, skulu þannig hönnuð að auðvelt og hagkvæmt verði að breyta þeim svo þau henti fótluðum einstaklingum til búsetu. Æskilegt er að hönnuðir aðaluppdráttar mannvirkja láti fylgja með aðaluppdráttum drög (teikningu) eða gera grein fyrir því hvernig breytingarnar eru framkvæmanlegar skv. lið p í 4.3.9 gr. Hönnuðir aðaluppdráttar skulu skila greinargerð um til dæmis umferðarleiðir og hvort einstök rými uppfylli stærðir svo hægt sé að breyta innréttingum þeirra til aðlögunar að rýmisþörfum fatlaðs einstaklings, svo sem eldhús-, bað- og þvottahúsinnréttingum.

7 3. málsgrein

3. mgr. 6.1.3 gr.: Frávik frá kröfu 1. mgr. hvað varðar c- og h- lið eiga við til dæmis þar sem meginrými eru á jarðhæð en landslag er þannig að aðkoma er ekki fær fyrir fatlaða til dæmis vegna mikils halla lóðar (aðalinngangur er á annarri hæð eða ofar, þar sem ekki eru meginrými). Einnig getur þetta átt við til dæmis vinnustað að hluta til þar sem hluti

starfseminnar hentar ekki fötluðum einstaklingum en aðrir hlutar hennar eru hannaðir skv. algildri hönnun.

Tilvísanir

- Samningur Sameinuðu þjóðanna um fólk með fötlun, undirritaður af hálfu íslenskra stjórnvalda, þann 30. mars 2007 og fullgildur 20. september 2016.

Yfirlit yfir breytingar sem gerðar hafa verið á leiðbeiningunni:

Útgáfa	Lýsing á breytingu:	Dags.
1.0	Á ekki við	19.1.2016
1.1	4. breyting byggingarreglugerðar	12.2.2016
1.2	7. breyting byggingarreglugerðar	12.6.2018
1.3	Leturstærð breytt	9.9.2019
1.4	MVS breytt í HMS	5.2.2020
1.5	9. breyting byggingarreglugerðar	29.10.2020
1.6	9. breyting byggingarreglugerðar. Yfirlit yfir breytingar. Leiðbeining einfölduð	16.11.2020